

כיתה ו מהווה נקודת מפנה משמעותית עבור תלמידי בית הספר היסודי: מצד אחד בגרות ובכורה בבית הספר, ומצד שני הכנה לפרידה ולהתמודדות עם עזיבת הקן היסודי למסגרות חדשות. זוהי גם הכניסה של היחיד והקבוצה כאחד אל גיל ההתבגרות, על אתגריו והתמודדותיו, ובתוך כך אל "גיל המצוות". ההתלבטויות סביב קיום טקס "בר/בת מצווה" (קריאת הפרשה, חיבור דרשה), ושאלות של בגרות ועצמאות היחיד אל מול שייכות לקהילה ולמסורת משפחתית הופכות לחלק מן היומיום: מה לשמר ולהמשיך ומה לשנות ולחדש בתוך תהליך? וגם השאלה היסודית של "מצווה" לאדם חילוני ריבוני: מה מחייב אותי? כיצד אני מבטא את האחריות שלי כלפי האחר? כיצד אבחר לנהוג כאשר אין מבוגר שיתווה את הדרך או יקבע את הצעד הבא? הבנת המושג עצמאות ברמה אישית, חברתית ולאומית, והבנת משמעותה – כשאיפה שמחויבות ואחריות בצידה.

היבטים מרכזיים אלו מובילים את תכנית הלימודים לכיתה ו גם מבחינה אוריינית (פרשת השבוע ומדרשה, עיון במגילת העצמאות) וערכית-תרבותית (מסורת וחיידוש), ומכוונים ליצירה אישית (חיבור דרשה, נאום אישי, חקר שורשים) ושיתוף המשפחה (תהליכים שיימשכו בכיתה ז) סביב השאלה: איך והאם אני מוצא את עולמי שלי בטקסט הקדום? הכתיבה האישית היא פרויקט מרכזי בשנה זו, והכלים של מדרש ופרשנות יורחבו גם להיבטים לא מילוליים, כגון מוזיקה, אמנות, תנועה ודרמה.

ערך מוביל: מסורת וחיידוש

שלושה מוקדי תוכן מרכזיים:

א. ארון הספרים היהודי: פרשה ומדרשה

היכרות עם פרשת השבוע כטקסט מכונן ומשמעותי בסדר היום היהודי ועם דרכי פרשנותה המשתנות לאורך הדורות, ובמיוחד סביב טקס הבר/בת מצווה, מעבר לקריאה ולפענוח הפסוקים, ההתמקדות בפרשת השבוע מזמנת קריאה אישית ועכשווית, הרלוונטית לזמן ולמקום של הקורא בכל דור (הפרשה שבתורה בראי "פרשיות השבוע" האקטואליות של הקורא). הכוונה היא להכיר את הנוהג של קריאת פרשת השבוע, ולהקנות לתלמידים כלים לקריאה והתמודדות אישית עם פרשיות השבוע שלהם. המדרש הוא סוגה וכלי טקסטואלי ייחודי שמבטא את עצמאותו ואת חד פעמיותו של הקורא. התכנית מכוונת ללימוד המדרש כמשאב לאמירה ערכית, ולהכשרת התלמידים ללמוד ולדרוש מן הטקסט קשרים של משמעות בגישה חקרנית-עיונית וללא מחויבות הלכתית. המטרה האופרטיבית היא היצירה האישית. התלמידים ילמדו ליצור מדרשים ודרשות שיבטאו את תחושותיהם הפנימיות ואת שאיפותיהם תוך שימוש בכלים המסורתיים והחדשים שהמדרש מזמן.

ב. מעגלי חיים וחברה: עצמאות אישית (בר/בת מצווה) ולאומית (מגילת העצמאות)

גיל מצוות הוא גם שלב חניכה, עצמאות וכניסה לחברת המבוגרים ולאחריות הנלווית לכך ברמה האישית והלאומית. הכניסה למעגל זה תלווה בלימוד קטעים מגוונים העוסקים באתגרי "גיל המצוות", במובן הרחב של ציווי, חובה ומחויבות, ומתוך יישום מושגים וערכים של עצמאות גם בהקשר לחיים לאומיים ונאמנות למדינת ישראל וביטויים במגילת העצמאות. התלמידים יעסקו בערכי העצמאות האישית והלאומית, ובתהליך של בירור, המשגה ובחירה, ויבטאו את רעיונותיהם האישיים בכתיבה ונאום כחלק מחינוך לעצמאות לכל אורך השנה ובזיקה אפשרית לכתיבת הדרשה.

ג. לוח השנה העברי: שמחת תורה, חנוכה, פורים, פסח

ארבעה מועדים אלו יילמדו בהרחבה סמוך לזמנם, בזיקה מובהקת (ערכית ואוריינית) לשני הצירים הקודמים, וכחלק בלתי נפרד ממהלכם. בנוסף, כמדי שנה, תהיה התייחסות חווייתית לשבת, לראשי חודשים עבריים ולמועדים נוספים בלוח השנה.

מוקד התוכן	ערכים, רעיונות, כישורי חיים	מספר שיעורים מומלץ	מקורות ונושאי לימוד	מושגי יסוד, אוצר מילים, מטבעות לשון	מיומנויות חשיבה ואוריינות	הצעות לפעילות חווייתית ולעשייה
- פרשת השבוע ומדרשה - פרשנות דרשה	- מסורת וחדוש - לימוד ולימוד תורה כערכים מרכזיים בתרבות היהודית וברקע לטקסי העלייה לתורה - לימוד תורה כמסורת מתחדשת באמצעות פרשנות ויצירה אישית	24	הקריאה בתורה: - התהוות המנהג וחיבוטו כערך מרכזי בזהות ובמסורת היהודית וכתשתית לשיח קהילתי משותף - חלוקת פרשיות השבוע בלוח העברי - שמחת תורה כחג תחילת מחזור קריאה חדש (וראו להלן במוקד לוח השנה) - קריאה בטעמי המקרא - מתוך הסידור: "ברכות התורה" (ובעלייה לתורה בבית הכנסת); "קריאת שמע" כקריאת תורה בסיסית יומית וברכותיה ("האר עינינו בתורתך...") - קריאת התורה ב"פרשת השבוע" ומשמעותה הכפולה: המסורתית והאקטואלית מדרש ופרשנות - מעמד הלימוד: תלמוד בבלי, קידושין, מ, ע"ב ("תלמוד גדול או מעשה גדול?...שהתלמוד מביא לידי מעשה"). - סוגי מדרש (הלכה/אגדה, יוצר/מפרש), המדרש כסוגה וכנדבך מרכזי בספרות הבתר-מקראית, דרכי המדרש (הדגמות), שיקולים ערכיים במדרש, ממדרש לדרשה. - הדרשה ככלי תקשורת ומנהיגות, המפתח קשר עם הקהל ושומר על לימוד תורה עממי. - דרשות ומדרשים מודרניים (כגון: קוראות מבראשית: נשים ישראליות כותבות על נשות ספר בראשית, בסדרת "יהדות כאן ועכשיו"); א-מיתיות - צדק חברתי מגדר ומדרש/ הנרייט דהאן כלב, דפנה חורב בצלאל, אלי ברקת ואביגדור שנאן (עורכים), ידיעות אחרונות, תל אביב, 2011, עמ' 260-261 (ממזרח וממערב). - בנוסף, בכיתה יילמדו קטעים מדגימים מתוך 3-4 פרשות שבוע הנקראות בזמן הלימוד (עדיף בתחילת שנה"ל): קריאת הטקסט בתורה בטעמי המקרא, פרשנות ומדרש הפרשה לאורך הדורות, קטעים מדגימים מקהילות ישראל השונות, הנחייה לקריאה ולמידה אישית בפרשה לקראת כתיבת דרשה (הזמנה לצקת תכנים חדשים במסורת קיימת)	- פרשת השבוע "עם הספר" "בן חמש למקרא" - קריאה בתורה - עליות לתורה (כהן, לוי, ישראל) - מפטיר, הפטרה - שמחת תורה - תרגום (התורה) - פירוש - פשט-דרש - מדרש - דרשה - אגדה - הלכה - תורה שבכתב - תורה שבעל פה - חז"ל - חברותא "שבעים פנים לתורה", "אלו ואלו דברי אלהים חיים"	- האזנה וקריאה, וקריאה קולית ומוטעמת - שאלת שאלות, חשיפת משמעות גלויה וסמויה - בטקסט, חילוף ערכים/תובנות - הסקת מסקנות, פרשנות והערכה, נקיטת עמדה - סוגות מרכזיות: - פרשת השבוע - פרשנות - מדרש, דרשה - דיאלוג חוצה זמן ומרחב עם הפרשה, סביבה ובעקבותיה - קריאה אישית - כלים לכתיבת דרשה אישית: מיזוג מקורות, כתיבה אישית ותהליכית - כלים רטוריים (נשיאת דרשה) - תקשוב: שימוש מושכל באתרים העוסקים בפרשת השבוע ומדרשה	- לוח פרשת שבוע - כיתתי שבו תמשיך ההתייחסות לפרשת השבוע לכל אורך השנה - יצירת מדרש לא מילולי: הלחנה, אמנות, דרמה, קולנוע וכו', לימוד עם הורים, כתיבת דרשה אישית (כגון תכנית "המסע אל הדרשה"), קבלת אחריות על ערכים מתוך הפרשה ויישומם בפועל - תערוכת דרשות, עבודת אמנות בעקבות הדרשה, ערב הקראת דרשות והצגתן בשיתוף המשפחות

מוקד התוכן	ערכים, רעיונות כישורי חיים	מספר שיעורים מומלץ	מקורות ונושאי לימוד	מושגי יסוד, אוצר מילים, מטבעות לשון	מיומנויות חשיבה ואוריינות	הצעות לפעילות חווייתית ולעשייה
מעגלי חיים וחברה	עצמאות אישית (בת/בר מצווה) • אחריות אישית ואחריות לאומית • המשכיות וחידוש עצמאות • חירות אישית ומדינית • ריבונות • שוויון • צדק • שלום • גאולה • אחריות	16	• בת/בר מצווה: - מה פירוש להיות בר/בת מצווה? עצמאות אישית - אחריות על טקס בר/בת מצווה ועיצובו (הנושא יידון שוב ביתר הרחבה בכיתה ז) • מעצמאות ואחריות אישית לעצמאות ואחריות לאומית: מגילת העצמאות: - כטקסט יהודי וישראלי מכונן - קטעים נבחרים במגילת העצמאות ובחינת זיקתם לארון הספרים היהודי - מסורת וחידוש במגילת העצמאות - ערכים מרכזיים במגילת העצמאות ובמבחן המציאות - ערכים יהודיים בראי הדמוקרטיה וערכים דמוקרטיים בראי היהדות • בחינת מושג העצמאות בראי המתבגר: - בחירה של אחד המושגים מתוך המגילה ודרכי יישומו - מגילת העצמאות שלי (הכנת נאום אישי, אפשרי גם בזיקה להכנת דרשה) - שירי עצמאות, כגון: פתאום קם אדם / אמיר גלבוע; בן גוריון / יורם טהרלב; חג יובל / דודו ברק; שייקה פייקוב; למולדת שובי רוני / ר' אשר מזרחי; אך כך מולדתי / ר' דוד בוזגלו	• טקס בר/בת מצווה • קריאה בתורה כטקס מעבר התבגרות • "ברוך שפטרני מעונשו של זה" • חובות וזכויות • הצהרת העצמאות, "צור ישראל" • הקמת המדינה • חזון, אוטופיה • ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית	• האזנה וקריאה • שאילת שאלות • חשיפת משמעות גלויה וסמויה • חילוף ערכים/תובנות • הסקת מסקנות, פרשנות והערכה • נקיטת עמדה • חשיפת מסורת וחידוש במגילת העצמאות • ניסוח חזון • מבחן חזון במציאות • דיוני דילמה סביב ערכים יהודיים ודמוקרטיים	• כתיבת מגילת עצמאות אישית/ביתית • עיצוב טקס בר/בת מצווה כטקס מעבר המשלב מסורת וחידוש • צילום תמונות וסרטונים בעקבות מגילת העצמאות במבחן המעשה
	שמחת תורה • מסורת וחידושה • אהבת הלימוד • שמחה • שייכות • קהילה • ישראל והתפוצות	5	• הזיקה בין שמחת תורה וסוכות • שמחת תורה כחג תחילת מחזור קריאה חדש (הנושא יילמד גם בזיקה לנושא פרשת השבוע, לעיל) • התהוותו כחג בימי הביניים, שתי מסורות הקריאה בתורה (ארץ ישראל ובבל) • ערך השמחה וביטוייה במסורת היהודית • על מה השמחה בשמחת תורה, ומהם ביטוייה? • מנהגים בקהילות ישראל (כגון הקפות, דגלים) • פיוטים , כגון: מפי אל (מחבר לא ידוע); אשורר שירה / ר' רפאל ברוך טלדאנו; "שישו ושמחו" • אהבת התורה: המנהג להעלות את כל הילדים לספר תורה עם האדם המבוגר או הרב בבית הכנסת	• שמחת תורה ושמיני עצרת • פרשה/סדרה • הקפות שמחת תורה • "מצווה גדולה להיות בשמחה"	• כיצד נולד חג? • זיהוי מרכיביו ומשמעותו של טקס עיצוב טקס • פענוח סמליות במנהגי החג וסימניו	• הכנת אירוע בית ספרי לשמחת תורה • השתלבות באירועים בקהילה בשמחת תורה • עיצוב דגלי חג

מוקד התוכן	ערכים, רעיונות, כישורי חיים	מספר שיעורים מומלץ	מקורות ונושאי לימוד	מושגי יסוד, אוצר מילים, מטבעות לשון	מיומנויות חשיבה ואוריינות	הצעות לפעילות חווייתית ולעשייה
חנוכה	- זיקה לעם ולארץ - גבורה - מאמץ אנושי לעומת ציפייה לנס - שמירת זהות ישראל - והתפוצות - פרטיקולריות ואוניברסליות - אור	6	- חנוכה כחג מתפתח ומתחדש (חג בעל צביון טבעי, דתי ולאומי) - גלגולי החג, מנהגיו וסמליו: - חגי אור בעולם, סיפור אדם הראשון והאור (תלמוד בבלי, עבודה זרה דף ח, ע"א) - ספרי המכבים - "מאי חנוכה" (בבלי, שבת דף כ"א, ע"ב) - תפילת "על הניסים" - עיצוב חנוכה בציונות (שירי החג, תהלוכות הלפידים) - הדיון: "על הנסים" או "נס לא קרה לנו"? • אור וחושך: - בזיקה לטבע, משמעויות האור (גם בהקשר אוניברסלי) - הקשר בין חנוכייה למנורת המקדש ("אור שבעת הימים") - המנורה כסמל לאומי - פיוטים לחנוכה: מעוז צור, יה הצל יונה	- חג האורים • "נאורות" • חשמונאים/מכבים • התקופה היוונית- - הלניסטית בארץ ישראל • מנורה, חנוכייה • "פרסומי ניסא" • "שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה" • "נס לא קרה לנו"	• כיצד נולד חג? • זיהוי מרכיביו ומשמעותו של טקס • עיצוב טקס • פענוח סמליות במנהגי החג וסימניו • בין חנוכייה למנורה • דיון דילמה בשאלת הזהות: ייחוד או השתלבות?	• שירי חנוכה • פעילות אמנותית בנושאי ייחוד והשתלבות • הכנת מאכלי חג • "מעות חנוכה" ופעילות להרבות אור בקהילה
פורים	- מסורת וחדוש שמחה - נאמנות לזהות ישראל והתפוצות	4	• קריאה מודרכת במגילת אסתר, המגילה כסיפור התבגרות • העמקה בהיבטים שונים בסיפור המגילה סביב סוגיות של זהות, כגון: מעמד האישה, זהות יהודית מבחירה או מאילוץ (גורל או ייעוד), קיום יהודי בגולה וכדומה (התייחסויות עכשוויות למגילה, למשל בשיר אסתר - אמה של מלכות/ אסתר שקלים) • שמחת החג מול הוללות - כיצד להבין את "חייב איניש לבסומי" כגון: סיפור רבא ורבי זירא (בבלי, מגילה דף ז ע"ב) • מנהגי החג ומשמעותם הערכית • רמב"ם, "משנה תורה", הלכות מגילה ב, ט"ז-כ • דיון בסוגיות זהות בעקבות המגילה ופורים, כגון: מסכות במובן המטפורי - זהות מול התחזות	• מגילת אסתר • 4 המ"מים • "עד דלא ידע" • "נהפוך הוא"	• אחריות אישית וחברתית כמדד להתבגרות • דיון במסכה במובן המטפורי/ התחזות • ריסון ושליטה בהתגברות	• הוצאה של מגילת אסתר כעיתון • משלוחי מנות או מתנות לאביונים של אנשים שעוסקים בהתגברות

מוקד התוכן	ערכים, רעיונות, ביטויי חיים	מספר שיעורים מומלץ	מקורות ונושאי לימוד	מושגי יסוד, אוצר מילים, מטבעות לשון	מיומנויות חשיבה ואוריינות	הצעות לפעילות חווייתית ולעשייה
פסח	• זיקה לעם ולארץ • חירות, זיכרון מכונן • סיפור לאומי • "והגדת לבנך" • קשר בין-דורי • ערבות הדדית • מסורת וחדוש	5	• גלגולו של מועד: מ"חג קציר" וסיפור יציאת מצרים ועד חג חירות לאומי בציונות; מצוות ומנהגי החג • עיצוב ליל הסדר כטקס, סימני הסדר כסמלים; רעיון "והגדת לבנך" וההגדה; • סיפור יציאת מצרים: כוחו של סיפור – אילו סיפורים אוהבים לספר, מדוע, מדוע חוזרים עליהם? • יציאת מצרים כסיפור / אירוע מכונן, היחס הבין-דורי בסיפור: דוד הרטמן, "האומנות של "לספר סיפורים" • סיפור היציאה מעבדות מצרים בספר שמות • הגדה של פסח – לימוד קטעים נבחרים מן ההגדה בנושאי חירות, כגון: "הא לחמא עניא", "עבדים היינו", "בכל דור ודור חייב אדם..." – "חייב אדם להראות את עצמו" – כנוסח הרמב"ם, כך למשל מנהג התימנים להתלבש כמו בני ישראל; מנהגי עדות שונים שמטרתם לספר ולהמחזיז את הסיפור לא רק דרך מילים אלא גם דרך חוויה. היכרות עם הגדות שונות בקהילות ישראל, הגדות קיבוציות וישראליות • יצירת אמנות בהגדה של פסח • ישראל אלדד, הגדה לפסח "הלילה יוצאים ממצרים"; סיפור "שלח את עמי" של יהדות ברית המועצות וסיפור יציאתם של יהודי אתיופיה – למשל, • שיר החסידה / מילים: חיים אידיסיס, לחן: שלמה גרוניך, בביצוע עם מקהלת שבא; השיר של יציאת מצריים / אתי אנקרי	• שמות החג השונים • "והגדת לבנך" • הגדה של פסח • קצרת הסדר • חמץ ומצה • קמחא דפסחא • "לשנה הבאה בירושלים" • חירות ועצמאות • "בכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו..." • "שלח את עמי"	• זיהוי מרכיביו ומשמעותו של טקס • עיצוב טקס • פענוח סמליות במנהגי החג וסימניו • התמודדות עם שאלות חברתיות-מוסריות כגון: לחץ חברתי, עבדות בימינו • כתיבה אישית/ משותפת של פירושים או תובנות להגדה של פסח	• תכנון ועריכת סדר פסח ביתי/בין-דורי על בסיס שילוב מקורות מן ההגדה עם טקסטים שנבחרו ונכתבו על ידי התלמידים • לחנים מקהילות ישראל לקטעים מן ההגדה, מנהגי עדות בליל הסדר, עידוד תלמידים להביא מנהגים מהבית • פעולות התנדבות בקהילה ("קמחא דפסחא") • תיעוד של מאבקי חירות שונים בימינו • יצירת כרזות על החירות